

naključje, da se je avtorica odločila za deset poglavij, ki nas popeljejo na "potovanje med zemljo in nebom".

Jure Gombač

Lojzka Bratuž (ur.): REBULOV ZBORNIK.
Trst, Mladika, 2005, 140 str.

V sončnem letu 2004 se je na Slovenskem zvrstilo kar nekaj srečanj ob priložnosti obletnic rojstva pomembnih mož slovenske književnosti, začeni s stoletnico rojstva Srečka Kosovele. Poleg njega so se Slovenci, ki živijo v Italiji, posebej spomnili tudi osemdesetletnice rojstva Alojza Rebule, ki je skupaj z Borisom Pahorjem še vedno steber slovenske zamejske literature, pa čeprav je o njem Vinko Ošlak zapisal, da "ni 'tržaški pisatelj', kakor ga radi naslavljajo nepremišljeni časnikarji v slovenskem tisku, temveč je svetovni pisatelj v pristnem goethejanskem pomenu te sintagme, pisec v enem najbolj izbranih jezikov, saj je majhnost vedno znamenje izbranosti, razmišljujoč po grško, discipliniran po rimsko, verujoč palestinsko, čuteč slovensko resničen, pravičen in dejaven občečloveško....". Da je zanimanje za Rebulo res izjemno tudi v osrednjem slovenskem prostoru, priča dejstvo, da se je na vabilo Slavističnega društva Trst, Gorica, Videm na Primorske slovenistične dneve odzvalo kar lepo število predavateljev iz osrednje matične domovine. Na dvodnevnem srečanju, ki je bilo posvečeno tako Kosovelu kot Rebuli, so nastopili Marija Pirjevec, Kajetan Gantar, Igor Škamperle, Jože Horvat, Nada Đukić in Diomira Fabjan Bajc. Zbrana besedila omenjenih predavateljev pa so pred nekaj meseci izšla tudi v zborniku, ki so ga obogatili še prispevki Helge Glušič, Jadranke Cergol, Majde Artač Sturman in Martine Ožbot. Zbornik je uredila Lojzka Bratuž, izšel pa je pri založbi Mladika v sodelovanju z Goriško Mohorjevo družbo in Slavističnim društvom Trst, Gorica, Videm.

"Rebulov opus, vsebinsko bogat in mnogostranski, jezikovno in slogovno izviren in zahteven, je že desetletja predmet literarnozgodovinskih in jezikovnostističnih preučevanj. Razkriva nam samobitno umetniško osebnost, pisatelja, ki suvereno in prodorno obravnava izbrano tematiko in ki je v svojih pripovednih delih, v esejistiki in v dnevnikiških zapisih neponovljiv. V njegovem pisanju je veliko miline, pa tudi ostrine, veliko senc, pa tudi svetlobe, vere in upanja, ljubezni in zvestobe. Vseskozi svobodni besedni ustvarjalec išče resnico in ji podreja vse drugo, je svetovljanski in obenem slovenski, grški in obenem prešernovski; pokončen kot človek in kot umetnik," piše v uvodu urednica Lojzka Bratuž. Alojz Rebula je na slovenski literarni sceni samohodec, ne da se ga uvrstiti v nobeno posebno literarno strujo, in to predvsem zaradi življenjskih oko-

liščin, ki so mu dodelile zibelko na Tržaškem prav v času ostrega fašističnega terorja in ga pripeljale v sam vrh sodobne slovenske proze. Sam Rebula je nekoč izjavil, da iti se ničejanstva v Trstu ali Celovcu bi bilo malodane skoraj groteskno, saj že miljejski vpliv po- gojuje človeka, trdno zasidranega v svoj prostor in čas, skozi katerega se s samoniklostjo prebija ter išče svoj- skost lastnega izraza pri zasledovanju resnice. Iz teh vzgibov je tako vzknila samosvoja literarna bera, ki je pritegnila pozornost številnih raziskovalcev. Nekateri med njimi so izsledke svojih raziskav ali razmišljanja ob branju Rebulovih del predstavili v Rebulovem zborniku. Ta je vsebinsko zelo pester in smiselno urejen, saj prehaja od začetne splošne študije Helge Glušič na bolj posebna, specifična vprašanja Rebulovega opusa ter se zaključuje z obsežno in izčrpno bibliografijo Rebulovih del. Uvodna študija izpod peresa znane raziskovalke Helge Glušič predstavlja nekoliko bolj dopolnjeno poglavje iz avtoričinega dela *Slovenska pripovedna proza v drugi polovici dvajsetega stoletja*. Glušičeva v zaokroženem razmišljanju utemljuje vse najpomembnejše postojanke Rebulovega biosa in opusa ter pre- pričljivo izpostavlja njegove etične vrednote in literarno sporočilo. Dolgoletna proučevalka zamejske literature Marija Pirjevec pa se v svojem prispevku opira na duhovno os Rebulove proze in poudarja temeljne po-

Rebulov zbornik

Ob pisateljevi osemdesetletnici

Uredila Lojzka Bratuž

staje avtorjevega iskanja resnice, ki izhaja iz spoznanja tragičnosti človeške eksistence. Zaustavila se je torej ob enem bistvenih elementov Rebulove proze, in sicer ob tesnobi zaradi nezadoščenosti s sabo in kozmosom. Naslednja dva prispevka prav tako segata na eno treh glavnih osi, v prepletanju katerih se giblje Rebulova forma mentis- oziroma literarni razvojni iter njegovega opusa. Mnogi so namreč zapisali, da so tri glavne predpostavke njegovega opusa antika-krščanstvo-slovenstvo. Zbornik je tako urejen, da sledi ravno tej osi, tako da naslednji prispevki obravnavajo najprej antiko, nato krščanstvo v prepletanju z biblijskimi in mitološkimi temami, sledi pa še obravnava posameznih del. Zbornik sklenuje prispevki, ki predstavljajo specifično jezikovno-stilne plati Rebulovega pisanja.

Kajetan Gantar in Jadranka Cergol usmerjata svoje razmišljanje v tematiko antike, ki po svoje predstavlja začetni vzgib ali izhodišče za nadaljnjo nadgradnjo Rebulovega miselnega sveta. Prvi je svojo analizo podkrepil s predstavitev tistih odlomkov, v katerih se Rebula opira na antično miselnost ali jo v posameznih odlomkih kar naravnost omenja. Dragocenost slednjega zapisa je še v tem, da se Gantar spominja tudi profesorjev, ob katerih sta skupaj z Rebulo živela in se izraževala na ljubljanski klasični filologiji. V drugem članku pa avtorica gleda nekoliko bolj odmaknjeno na avtorjevo delo in se osredotoča predvsem na antične filozofske kategorije, ki nedvomno zaznamujejo Rebulov opus- oziroma iz katerih avtor zajema tiste vrednote, ki vodijo človeštvo k odkrivanju osnovnih etičnih silnic. Z antičnimi filozofskimi kategorijami so tesno povezane tudi biblijske in mitološke teme, ki jih nakazuje Igor Škamperle. Avtor se omejuje na analizo dveh del: Jutri čez Jordan in V Sibilinem vetru ter prepričljivo ugotavlja, da *"današnjega človeka nagovarjata tako Odisej kot oče Abram. Lahko rečemo, da prav njuna napetost, njuna nepomirljiva razklanost, ki jo spremlja tesnoba in tiho, a nemirno nostalgčno hrepenenje, ustvarjata človeka. Napetost, ki nas vodi na mnogotere nove poti in navdihuje z upanjem. Ne danes, jutri čez Jordan."*

Medtem ko so omenjeni pisci zajeli celoten spekter Rebulovega opusa in v njem iskali ali razčlenjevali tematike, ki so prisotne v vseh delih, so v nadaljevanju

zbornika v glavnem obravnave posameznih del, ki jih uvaža Jože Horvat s prispevkom o dveh dnevniških tipih, značilnih za avtorjevo pisanje. Alojz Rebula se namreč že celo življenje posveča tudi dnevniškim zapisom, ki izhajajo z razmahom desetih let. Takih primerov v slovenski literaturi skorajda ne poznamo, če izzamemo seveda Kocbekove dnevnike, in so zato pomemben pričevalec naše polpretekle zgodovine. Nada Đukič pa jemlje v pretres tri Rebulove psihološke novele, ki se kažejo kot *"svojevrsne – zlasti tematsko, ko se religiozno, nacionalno in patološko utemeljujejo v arhetipskem, nečem prvobitnem."* Majdo Artač Sturman je pritegnila novela *Kraljica Venus* iz najnovejše zbirke *Arhipel*, ki ponazarja *"razgibano umetniško plovbo v viharjih morjih slovenske zgodovine, v katerih se pisatelj kot pravi mornar duha zateka in rešuje na otoke etičnih vrednot"*.

Zadnja dva prispevka pa segata na jezikovnostilno plat obravnave. Diomira Fabjan Bajc, prevajalka najbolj obsežnega Rebulovega dela *V Sibilinem vetru* v italijanščino, spregovori o svojih dilemah pri izbiri besednih izrazov in zvez v sklopu prevajanja Rebulovega dela. To izjemno delo jo je kasneje usmerilo na prevajalsko pot, tako da se je – kot sama pravi – usul plaz iz velike snežne kepe, kar se lahko zgodi le, če se nekdo prepusti Sibilinemu vetru. Zelo tehten in strokovno utemeljen je prispevek Martine Ožbot o romanskih jezikovnih elementih v Rebulovem delu *Nokturno za Primorsko*. Sama piše, da je analiza stvaritev slovenskih pisateljev z dvojezičnih območij posebno zanimiva, saj nudi možnost za odkrivanje in raziskovanje posebne jezikovne polifoničnosti. Rebulov jezik je razčlenjen tako na leksikalni in frazeološki ravni kot tudi na sintagmatičnem in sintaktičnem nivoju.

Zbornik zaključuje obsežna bibliografija Rebulovih del ter literatura o avtorju in njegovih delih. Tako razvejane vsebinske zapise bogati na sklepnih straneh še slikovno gradivo iz družinskega albuma, ki dopolnjuje Rebulovo podobo ne le v besedni, temveč tudi v fotografski govorici.

Jadranka Cergol